

Marele Război în Europa

*Muzeograf Cristina Seitz
Muzeul „Casa Mureșenilor” Brașov
Vasile Popovici
Director Căminul Cultural Repedea*

Primul Război Mondial sau „Marele Război” a fost un conflict militar de proporții care s-a desfășurat între 1914-1918.

La începutul secolului al XX-lea Europa era dominată de trei mari imperii: Imperiul Austro-Ungar, Imperiul German și Imperiul Țarist. În ziua de 28 iunie 1914, la Sarajevo în Regatul Serbiei, naționalistul sârb Gavriilo Princip îl împușcă mortal pe arhiducele Franz Ferdinand, prințul moștenitor al Imperiului Austro-Ungar.

În acea perioadă, în Europa, popoarele care făceau parte din marile imperii începuseră să ceară, din ce mai mai puternic, dobândirea independenței sau formarea unor state naționale independente. În același timp, statele din Europa erau legate prin alianțe militare și se întreceau într-o cursă a înarmărilor, totul pe fondul unor dificultăți economice. În prima jumătate a anului 1914, existau două mari alianțe politico-militare: Puterile Centrale și Antanta.

Alianța *Puterilor Centrale* avea în centru Imperiul German, Imperiul Austro-Ungar și Imperiul Otoman. Cealaltă alianță, *Antanta*, era formată din A Treia Republică Franceză, Imperiul Țarist și Imperiul Marii Britanii. După uciderea arhiducelui Franz Ferdinand, în ziua de 28 iunie 1914, Imperiul Austro-Ungar a declarat război Regatului Serbiei. Imperiul Țarist (Rusia) și-a mobilizat armata, Imperiul German (Germania) a venit în sprijinul Imperiului Austro-Ungar (Austro-Ungaria), iar micile state din Balcani s-au alăturat Regatului Serbiei (Serbia). Bulgaria a trecut de partea Puterilor Centrale, iar Regatul României (România) și-a declarat neutralitatea.

După mai puțin de o săptămână, de la declararea războiului de către Imperiul Austro-Ungar, întreaga Europă stătea sub semnul războiului. Izbucnit pe continentul european, războiul se întinde, foarte repede, pe toată planeta. Războiul a durat 52 de luni, adică patru ani și jumătate. La lupte au participat peste 70 de milioane de soldați, veniți din 33 de țări de pe 5 continente. Aceasta a fost cea mai mare înfruntare militară din istoria omenirii, de până atunci. Până la terminarea războiului au murit peste 9 milioane de oameni, fie pe câmpurile de luptă, fie în spatele frontului, din cauza bolilor și lipsei resurselor de bază – mâncare, căldură sau combustibil.

În mod oficial, războiul s-a încheiat în ziua de 11 noiembrie 1918, când a fost semnat actul de armistițiu, într-un vagon de tren, în pădurea Compiègne din Franța. Statele care formau Antanta au câștigat războiul și au putut să hotărască toate condițiile păcii.

După război, marile imperii europene au dispărut (German, Austro-Ungar, Otoman și Rus), în locul lor apărând noi state naționale (Austria, Ungaria, Polonia, Cehoslovacia, Turcia etc.), în timp ce alte state au primit noi teritorii care aparținuseră fostelor imperii (așa s-a întâmplat cu Franța, Belgia, Italia, Grecia și România). Imperiul Țarist a dispărut în urma Revoluției Bolșevice din 1917, fiind înlocuit de URSS (Uniunea Republicilor Sovietice Socialiste), iar marile dinastii imperiale ale Europei au devenit istorie (dinastiile Hohenzollern, Habsburg, Osman și Romanov). Statele lumii au fost secătuite de efortul din timpul războiului și, după aproape șapte ani de la

terminarea acestuia, a început Marea Criză Economică. Armistițiul din 1918 nu a reușit să ofere o pace durabilă și, peste aproape 20 de ani, a izbucnit cel de-al Doilea Război Mondial.

Regatul României în timpul Marelui Război

În ziua de 3 august 1914 Consiliul de Coroană, întrunit la Castelul Peleş, în prezența regelui Carol I, a hotărât alegerea poziției de neutralitate, această soluție fiind în acord cu interesele naționale ale României. Fiecare dintre marile alianțe din Europa dorea ca Regatul României să fie de partea sa. Antanta a promis că va sprijini unirea statului român cu provinciile românești stăpânite de Imperiul Austro-Ungar. La rândul lor, Puterile Centrale promiteau recunoașterea granițelor Moldovei dinainte de 1812, adică revenirea în componența statului român a Basarabiei, teritoriul dintre Prut și Nistru.

În ziua de 27 septembrie 1914, regele Carol I a încetat din viață, iar succesorul lui la conducerea țării, începând cu 11 octombrie 1914, a fost nepotul lui, Ferdinand I. Tot începând cu luna septembrie 1914, Bucovina a fost ocupată pe rând, fie de armata țaristă, fie de cea austro-ungară. La 1 octombrie 1914, prin Convenția secretă ruso-română de la Petrograd, Imperiul Țarist s-a angajat să respecte integritatea teritorială a statului român și să recunoască drepturile acestuia asupra teritoriilor din Imperiul Austro-Ungar locuite de români.

Neutralitatea României a durat până în 1916. La 29 iulie 1916 un Consiliu de Război al Puterilor Centrale a stabilit planul de campanie militară asupra României, Regatul Bulgariei primind această misiune. Trupele bulgare au atacat, fără o declarație prealabilă de război, armata română din Dobrogea, iar între 1 august-6 septembrie 1916 s-a desfășurat Bătălia de la Turtucaia. Armata română a fost înfrântă de armatele aliate germano-bulgare, înregistrând mari pierderi.

Ca urmare a acestui atac, în ziua de 16 august 1916 România s-a alăturat Antantei. În aceeași zi, Antanta a recunoscut statului român dreptul istoric asupra Transilvaniei: Crișana, Maramureș, Banat, teritorii aflate în stăpânirea Imperiului Austro-Ungar. În ziua de 28 august 1916 Imperiul German a declarat război României. În ziua de 30 august 1916 trupele Armatei a II-a române au intrat în Brașov, iar Imperiul Otoman a declarat război statului român.

După o scurtă perioadă de victorii ale forțelor militare române, trupele germane și austro-ungare au contraatacat, iar la 25 noiembrie 1916 familia regală și guvernul român au părăsit Bucureștiul și s-au stabilit la Iași, care a devenit temporar capitala statului român. Între 29 noiembrie și 3 decembrie 1916, în Bătălia pentru București, în încercarea de a apăra capitala țării, trupele române, sprijinite de unități militare rusești, au fost nevoite să se retragă în fața trupelor aliate germano-bulgaro-turce. În data 6 decembrie 1916 armatele germano-austro-ungare au ocupat Bucureștiul, iar trupele germane au ocupat orașul Ploiești. Pentru a împiedica efortul de război al armatelor Puterilor Centrale, românii au distrus instalațiile de rafinare a petrolului, sondele și rezervoarele din schele și rafinării aflate în zona Ploieștiului.

Până la 9 ianuarie 1917 trupele germano-austro-ungare au cucerit aproape trei sferturi din Regatul României, iar o parte a populației s-a refugiat în Moldova. După această dată, armata română a intrat într-un proces de refacere și reorganizare, fiind sprijinită de misiunea militară franceză coordonată de generalul Henri Mathias Berthelot. Între ianuarie și iulie 1917 linia frontului s-a stabilizat pe granița naturală a Carpaților Răsăriteni și râului Siret.

În vara anului 1917, armata română, cu sprijinul unor unități militare rusești și al misiunii militare franceze hotărăște începerea ofensivei. Astfel, în bătălia de la Mărășești, dintre 22 iulie și 9 august 1917, armatele aliate româno-ruse au încercat

ruperea liniei frontului. Chiar dacă succesul nu a fost cel dorit, această bătălie a contribuit la ridicarea moralului ostașilor români. În perioada următoare, armatele germano-austro-ungare au încercat, de mai multe ori să cucerească și restul teritoriului românesc. Totuși, rezistența soldaților români, în bătăliile de la Mărăști, Mărășești și Oituz, sub deviza „Pe aici nu se trece!”, a împiedicat eforturile Puterilor Centrale.

Deoarece în octombrie 1917 a început Revoluția Bolșevică, armata română nu mai putea rezista, singură, Puterilor Centrale. Prin urmare, la 7 mai 1918, statul român este nevoit să accepte Pacea de la București, printr-un tratat încheiat cu Imperiul German și cu cel Austro-Ungar. În urma acestui tratat, teritoriul statului român pierdea Dobrogea, dar câștiga Basarabia.

Acest tratat de pace s-a aplicat aproape șase luni, deoarece România a reintrat în război pe 10 noiembrie 1918. A doua zi, la 11 noiembrie 1918 s-a încheiat armistițiul de la Compiègne, Franța, iar războiul era încheiat. În acea perioadă, Regatul României trecea prin transformări importante. Profitând de destrămarea Imperiului Țarist, pe 27 martie 1918, Sfatul Țării din Basarabia proclamase unirea cu România. Pe 14 octombrie 1918, reprezentanții populației din Bucovina au votat pentru unirea cu Țara, Unirea devenind realitate pe 15 noiembrie. Pe 1 decembrie 2018, reprezentanții românilor și sașilor din Transilvania au adoptat proclamația de la Alba Iulia de unire cu Regatul României. Această dată a devenit, la 27 iulie 1990, prin hotărârea Parlamentului României, Ziua Națională a României.

Tratatul de pace de la Versailles din 29 iunie 1919 a recunoscut toate proclamațiile de unire ale provinciilor românești, iar România Mare devenea realitate. Până la Dictatul de la Viena, din 1940, Regatul României sau România Mare a cunoscut maxima sa întindere teritorială, din toată istoria ca stat național unitar.